

EKONOMİ POLİTİK

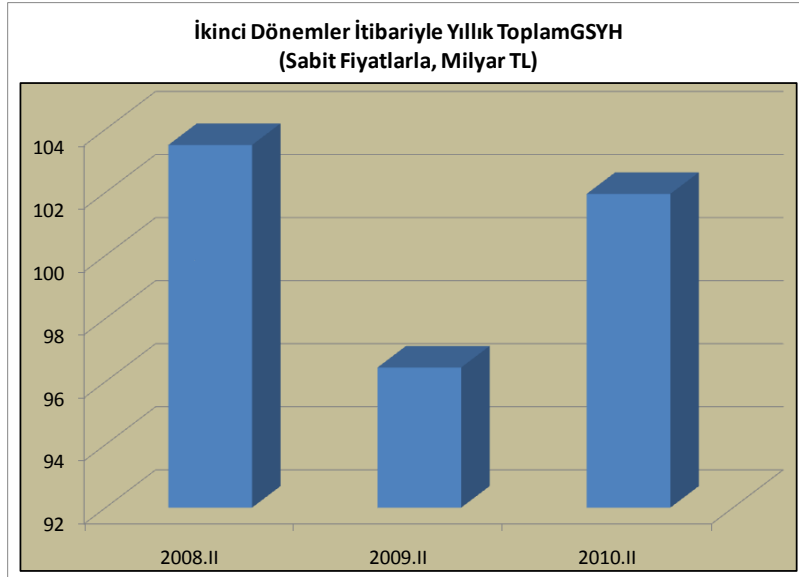
2010'un İlk Yarısı Tamamlanırken

Erinç Yeldan, 15 Eylül 2010

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2010'un ikinci çeyreğine ait ulusal gelir istatistiklerini yayımladı. Verilerden edindiğimiz ilk izlenimleri sizlerle paylaşmak arzusundayım.

1) *Baz etkisi: rekor büyüme, rekor küçülmenin yansımasıdır.* Verilere göre Türkiye ekonomisi 2010'un ikinci çeyreğinde, geçen seneye görece sabit fiyatlarla (reel olarak) yüzde 10.3 artış gösterdi. TÜİK ulusal hesapları mevsimsel etkilerden arındırılmış olarak da takip ediyor. Buna göre mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış GSYH değerinin bir önceki döneme göre %3.7 arttığı gözleniyor.

Rakamlar Türkiye ekonomisinin hızlı bir büyüme konjonktürüne girdiğini gösteriyor. "Büyüme hızı" hesaplarıyla uğraşan hemen herkesin ilk yorumu söz konusu büyüme oranının geçen seneki düşük değerlerden kaynaklandığı; yani *zayıf baz etkisine* bağlı olduğu yönünde olacaktır. Bu kuşkusuz doğru bir gözlemdir: Türkiye ekonomisi geçen senenin ilk çeyreğinde yüzde 14.6, ikinci çeyreğinde de yüzde 7.6 daralmış idi. Şimdi toparlanma süreci ile birlikte bu kayıplar geri alınmaya başlanmış gözüküyor. Bu gözlemi doğrulamak için aşağıdaki şekilde son üç yılda ikinci dönemler itibariyle yıllıklandırılmış gayri safi yurt içi hasıla büyüklüklerini sunmaktayız. Şekilde her bir kutucuk, ilgili yılın ikinci çeyrek döneminden geriye doğru dört dönem boyunca yıllık toplam ulusal gelir düzeyini veriyor.

Verilerden de açıkça görülebileceği üzere, yıllık gelir düzeylerini takip edersek, Türkiye krizin etkilerini hissetmeye başladığı 2008'e görece henüz ulusal gelirini net olarak arttıramamış konumdadır. Bu gözlemin daha pratik ve iktisat siyasası bakımından daha

anamlı bir izdüşümü ise şudur: Türkiye'nin son iki çeyrek dönemde rekor büyümesinden söz ediliyorsa, net olarak toplamda daha henüz krizin etkilerini aşamadığımızı göre, kriz boyunca Türkiye'nin *rekor oranda küçülme yaşamış* olduğunu tespit etmemiz gerekmektedir.

2) *Büyüme dışı bağımlı ve spekülâtif niteliklidir.* Verileri daha yakından incelersek, 2010'un ikinci çeyreğindeki ulusal gelir artışının ardında yatan en önemli kalemlerin *özel tüketim* ve *özel sabit sermaye yatırım harcamaları* olduğunu görmekteyiz. Özel tüketim harcamalarında geçen seneye görece gözlenen (1998 sabit fiyatlarıyla, reel olarak) 1.06 milyar TL'lik artış, ulusal gelirdeki toplam 2.41 milyar TL'lik artışın yarısını açıklamaktadır. Özel yatırımlar söz konusu dönemde 1.23 milyar artmıştır. Bunun da 0.9 milyarını makine teçhizat alımlarından gelmektedir.

Türk özel sektörünün ulusal gelirdeki artışın yüzde 40'ını veren makine teçhizat alımlarının kaynağı ise doğrudan doğruya ithalata dayalı bir unsurdur. İthalat talebimizin bu dönemde yüzde 17.8'lik artışla 1.07 milyar TL daha yükseldiğini görüyoruz. İhracattaki artış ise sadece 0.69 milyar TL düzeyinde gerçekleşmiş; Türkiye'nin dış ticaret açığı büyümüştür.

Dolayısıyla Türkiye ekonomisi dış açığını finanse edebildiği, yani dışarıdan borçlanmasını sürdürebildiği sürece bu saman alevini andırır büyüme konjonktürünü sürdürebilecektir. Bu tür *spekülâtif büyüme* dalgasının neden olduğu istihdam kayıpları ile siyasi bedellerini ise daha önceki yazılarımızda sürekli gündeme getirmiştik.

3) *IMF'nin ve piyasanın tavrı.* Daha önce (18 Ağustos tarihli) bir yazımızda IMF'nin "IV. Madde Program-Sonrası İzleme" raporunu tartışmıştık. IMF heyeti söz konusu raporda büyümenin niteliği ile ilgili olarak en büyük tehlikenin "*iç talebe* dayalı büyüme" olduğunu belirtmekte; ve "*iç talebin dış talep ile ikamesinin mümkün olmadığını*" vurgulayarak, bir an önce genişleyici mali ve para politikalarından vazgeçilmesini önermekteydi. Özellikle 12 Eylül referandumunu sonrasında "*siyasi istikrar sağlandı*" sloganlarıyla coşan *piyasa oyuncularının* ve IMF yetkililerinin, borçlanmaya dayalı ve iç talep tarafında yönlendirilen bu büyüme performansını nasıl değerlendireceğini merakla beklemekteyiz.

Ya da soruyu şöyle soralım: *IMF ve dış piyasalar Türkiye'yi kayırıyor, bunun iktisadi ve siyasi bedelleri nedir?*